

Сустанов Євгеній Павлович
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Екосистемний підхід, як фундаментальна основа новітньої та найбільш перспективної ідеології XXI ст. – концепції сталого розвитку, на міжнародно-правовому рівні почав розроблятися у рамках Конвенції про біорізноманіття, прийнятої 05.06.1992 р. на Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку, яка проходила в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) з 03 по 14.06.1992 р.

У самому тексті Конвенції екосистемний підхід прямо не вказаний, проте його основні положення містяться в рішеннях нарад керівного органу Конвенції – Конференцій Сторін. Найпродуктивнішою щодо цього питання виявилась 5-та нарада, яка відбувалась у м. Найробі (Кенія) з 15 по 26.05.2000 р., оскільки на ній було прийняте рішення V/6 «Екосистемний підхід», у додатку до якого є опис екосистемного підходу (розділ «А»), перелік його принципів (розділ «В») та практичні рекомендації з його застосування (розділ «С»). Згідно з розділом «А» додатку екосистемний підхід означає стратегію комплексного управління земельними, водними і живими ресурсами, яка забезпечує їх збереження і стале використання на справедливій основі. Він не підміняє інші стратегії управління і збереження, але має сприяти інтеграції всіх підходів та методів для вирішення комплексних проблем, а також визнає, що люди з їх культурним різноманіттям є невід’ємною частиною багатьох екосистем.

В інших рішеннях нарад Конференції Сторін наголошено на необхідності практичного впровадження екосистемного підходу на національному рівні. Так, у рішенні VII/11, затвердженому на 7-й нараді Конференції

Сторін у м. Куала-Лумпур (Малайзія, 09–20.02.2004 р.), вказано, що впровадження екосистемного підходу можливе шляхом його включення до секторів сільського господарства, рибальства, лісокористування та в усі інші виробничі системи, які впливають на біологічне різноманіття.

У попередніх публікаціях ми вже досліджували окремі правові питання включення екосистемного підходу до різних політичних документів, процесів планування та секторальних планів, у тому числі програм розвитку аграрного сектору економіки України [1]. Було доведено, що впровадження цього підходу є одним зі шляхів досягнення мети Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року [2], яка полягає у створенні необхідних організаційно-економічних умов для ефективного та соціально спрямованого розвитку аграрного сектору економіки нашої держави.

Разом із тим 04.10.2018 р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону «Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» (реєстраційний номер 9162) [3], який визначає основні принципи та пріоритети державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку, що спрямовані на системність та узгодженість впровадження заходів із реалізації політики всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування з метою забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу та сталого сільського розвитку, доступу суб'єктів усіх форм господарювання до ринків збуту сільськогосподарської продукції.

У пояснювальній записці до цього Проекту обґрунтовується необхідність його прийняття, яка зумовлюється відсутністю в державі системоутворюючого нормативно-правового акту, який би визначав засади та пріоритети розвитку аграрної політики та політики сільського розвитку, адже Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» фактично перестав діяти, а схвалена Міністерством аграрної політики та продовольства Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки, у якій запропоновано цілі та стратегічні напрямки розвитку агропродовольчого сектору, не має обов'язкової юридичної сили, має строковий характер та не може бути законодавчим підґрунтям для формування довгострокової державної політики в цій сфері.

На підставі аналізу положень наведеного законопроекту можна побачити, що покращення екосистем та впровадження екосистемного підходу

визначаються пріоритетними напрямками державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку. Зокрема, у ст. 6 вказано, що забезпечення захисту довкілля від негативного впливу сільськогосподарської діяльності, забезпечення ведення сільського, лісового та рибного господарства з урахуванням принципів сталого розвитку, а також покращення екосистем у сільській місцевості є пріоритетами, на які спрямована реалізація державної аграрної політики і державної політики сільського розвитку.

У наступних статтях Проекту наводяться відповідні механізми реалізації цих пріоритетів. Так, згідно з його ст. 13 забезпечення сталого ведення лісового господарства передбачає використання лісів та лісових угідь у такий спосіб, що підтримує їх біологічне різноманіття, продуктивність, здатність до регенерації, життєздатність та потенціал, який дозволить у даний час та в майбутньому забезпечити екологічні, економічні та соціальні потреби населення України та вплинути на відповідні екосистеми світу (ч. 1). А забезпечення сталого ведення рибного господарства передбачає розвиток рибного промислу та аквакультури та відтворення водних біоресурсів, чому держава зобов'язана сприяти, у тому числі, шляхом забезпечення регулювання і здійснення промислу цих ресурсів у сталій спосіб відповідно до науково обґрунтованих лімітів та із застосуванням екосистемного підходу, а також шляхом збереження біологічного різноманіття, запобігання негативному впливу на вразливі екосистеми та види водних живих ресурсів, яким загрожує зникнення (частини 3 та 4).

Стосовно ж реалізації державної політики сільського розвитку, то в ст. 18 законопроекту, де врегульовані питання відновлення та збереження культурної спадщини та покращення екосистем у сільській місцевості, наголошується, що держава сприяє такому покращенню шляхом проведення відповідних заходів, а саме: заохочення органічного виробництва та мінімізації використання засобів хімічного захисту рослин і мінеральних добрив; створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій; забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарського виробництва; впровадження нових технологій виробництва, які максимально включають природоохоронні вимоги, та орієнтовані на досягнення екологічного балансу, тощо.

Таким чином, у проекті Закону «Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» були продовжені сучасні тенденції розвитку аграрного сектору економіки нашої держави, в основу яких покладено екосистемний підхід, оскільки впро-

вадження екосистемного підходу визнається в законопроекті одним із пріоритетних напрямів державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку. Залишається сподіватись, що цей законопроект буде прийнятий, а його реалізація на практиці забезпечить стале зростання агропродовольчого сектору України та створення сприятливих умов для проживання людей у сільській місцевості.

Список використаних джерел:

1. Суєтнов Є. П. Правові питання розвитку аграрного сектору економіки України на засадах екосистемного підходу / Є. П. Суєтнов // *Пріоритетні напрями розвитку аграрного законодавства і права в сучасних умовах*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квітня 2018 р.) / за заг. ред. А. М. Статівки. – Х.: Юрайт, 2018. – С. 288–293.

2. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року: розпорядження КМУ від 30.12.2015 р. № 1437. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-p>

3. Проект Закону про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку від 04.10.2018 р. (реєстраційний номер 9162). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64742